

Núm.

428

Cooperació catalana

Fundació
ROCA GALÈS
CATALUNYA

Febrer 2019

Any 39è

PVP 3,00 €

Llegeix la revista mensual del cooperativisme català — rocagales.cat

**Central Parc,
productes ecològics
i projectes socials**

Pàg. 10

Andrés Ruggeri,
l'autogestió com
a pilar democràtic

Pàg. 13

Memòria cooperativa,
reflexionar en el passat
per pensar el futur

Pàg. 16

Habitar per transformar,
cooperatives d'habitatge
en cessió d'ús

Pàg. 19

Prevenió de Riscos Laborals

Única cooperativa catalana acreditada
com a Servei de Prevenió Aliè

99%

de renovacions
anuals

9,1

valoració dels
nostres clients

15

anys fent
prevenió

- Salut i benestar des de la integració de la prevenió a la producció
- Eficàcia, adaptabilitat i implicació al servei del desenvolupament de les empreses
- Un model de treball flexible en base a normes internacionals de qualitat

www.sepra.cat

ASSIGEM
SERVEIS EMPRESARIALS

Assessorament i gestió integral especialitzada en
**COOPERATIVES, FUNDACIONS
i ENTITATS NO LUCRATIVES**

- Comptabilitat, aplicació Pla Comptable, seccions, tancament, Comptes Anuals.
- Obligacions tributàries, Declaracions periòdiques, Impost Societats, Requeriments, Inspeccions, etc.
- Nòmines, Seguretat social, problemàtica laboral, sancions, acomiadaments, etc.
- Temes socials, Assemblees, seccions, constitució i canvis en òrgans d'administració, mediació en situacions conflictives, etc.
- Temes jurídics, contractes, adaptació estatuts, revisió de la gestió tributària, regularització Registres: Cooperatives, Propietat, etc.

PROTECCIÓ DE DADES, Document de Seguretat, inscripció Agència Protecció de Dades

ASSIGEM Serveis Empresarials, SccL
Girona, 38, 1r 2a - 08010 Barcelona
Tel. 932 652 285 - Fax 932 325 613

www.cronda.coop

1 de cada 4 catalans i catalanes de més de 16 anys treballa, compra o participa en una cooperativa

Al Col·lectiu Ronda apostem perquè el centre de l'economia siguem les persones

Al servei de les cooperatives i l'economia social

Assessorament, gestió i suport a l'administració d'empreses cooperatives, fundacions i organitzacions sense ànim de lucre en l'àmbit laboral, comptable, fiscal, econòmic i de consultoria especialitzada

ASSESSORAMENT JURÍDIC COMPROMÈS

 Col·lectiu Ronda

Segueix-nos a les xarxes

@rocagales

/FundacioRocaGales.5

rocagales.cat

Editora: Fundació Roca Galès

Redacció i administració:

Aragó, 281, 1r 1a 08009 Barcelona
Tel. 93 215 48 70 - cc@rocagales.cat
www.rocagales.cat

Coordinació: Agnès Giner.

Consell assessor: Miquel Corna, Enric Dalmau, Agnès Giner, Carla Liébana, M. Lluïsa Navarro, Xavi Palos, Montse Pallarés, Jordi París, Joseba Polanco, Ricard Pedreira, Esteve Puigferrat i Olga Ruiz.

Els autors són responsables dels articles signats. Ni la direcció de la revista ni els editors comparteixen per força les opinions que puguin reflectir els textos aquí inscrits

Foto portada: Central Parc del Baix Llobregat, SCCL.

Disseny, maquetació i impressió:
L'Apòstrof, SCCL, i Cevagraf, SCCL.

Dipòsit legal B-22.823/80
ISSN 1133-8415.

Aquesta revista ha estat impresa en paper ecològic.

 Generalitat de Catalunya

Sumari

04

TORNAVEU

Eloi Aymerich, director audiovisual

05

EDITORIAL

Obrim debats

06

NOTICIARI.

Agnès Giner.

09

COOPERATIVES DE CATALUNYA

La creació de cooperatives al 2018
Confederació de Cooperatives de Catalunya.

10

LES NOSTRES COOPERATIVES

Central Parc del Baix Llobregat
Pep Valenzuela.

13

L'ENTREVISTA

Andrés Ruggeri
Montse Pallarés.

16

MEMÒRIA COOPERATIVA

Una exposició per pensar el futur
Marc Dalmau.

19

PREMIS ARACOOOP

L'habitatge com a mitjà de transformació social
Màrius Vallès.

22

EDUCACIÓ COOPERATIVA

Eduquem en la sostenibilitat
Fèlix Pardo.

25

SALUT

Viu l'embaràs a la teva manera
Maria Ortí.

27

RESSENYA

Sortir del capitalisme
Josep Busquets.

Un parell de preguntes (que són tres) a:

Eloi Aymerich i Casas

(Mataró, 1982), director audiovisual i productor cultural,
professor associat a Tecnocampus (UPF i URL) i soci treballador
de Clack Audiovisual, SCCL.

El que més m'atreu del cooperativisme

és la seva enorme força transformadora en donar exemple. Les cooperatives són reals; existeixen a les ciutats mitjanes, als barris de perifèria, fora de les capitals. Sovint són espais de debat, d'emancipació, de primeres feines i, sobretot, d'un impacte real a les vides dels qui produeixen i els qui consumeixen, amb totes les seves contradiccions.

També permeten connectar generacions diferents en tots els àmbits productius (cultura, agricultura, finances, educació, tèxtil, indústria...) recordant que som hereus d'un futur que ve del passat en forma de República, ateneus, sindicalisme, horitzontalitat o progrés.

La solidaritat i l'autoorganització em semblen, cada vegada més, autèntics microterratrèmols cada vegada que els posem en pràctica intercooperant, fent ajuda mútua, decidint reinvertir els excedents cooperatius o aixecant banderes dient «aquí som cooperativistes: els homes i les dones estem al centre de l'economia».

Del cooperativisme no em convenç que de vegades sacralitzem la fórmula jurídica; una cooperativa per sí mateixa no

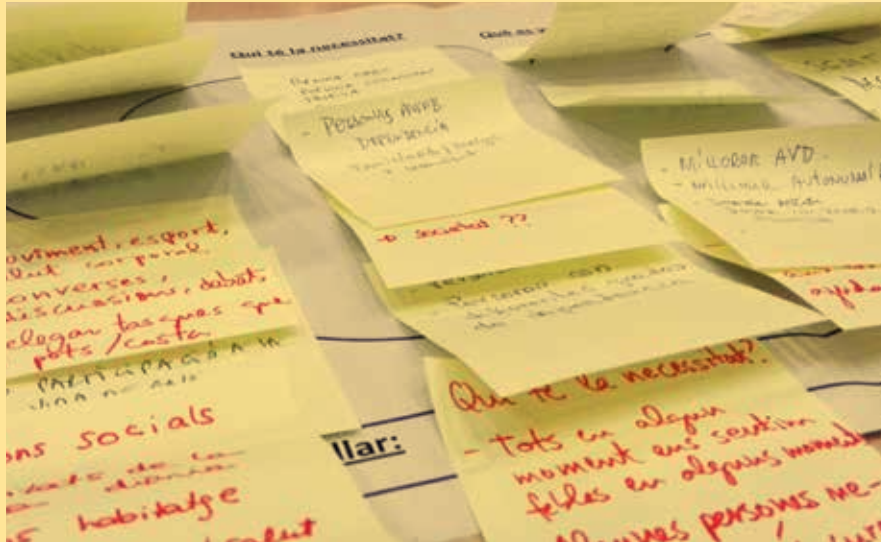
ha de voler dir que sigui un lloc ideal de treball. Hi ha associacions culturals, fundacions i, fins i tot, societats limitades que han demostrat que treballen amb criteris tant o més cooperatius, solidaris i conciliadors que algunes cooperatives. Vaja; que el nom no fa la cosa, sinó allò que demostrí què fa.

Treballa en l'àmbit de la cultura i la comunicació dins el cooperativisme,

perquè en una societat mediàtica com la que vivim, hi ha una profunda batalla d'idees. Una batalla desequilibrada entre allò hegemònic i allò que es resisteix a desaparèixer i que contraataca.

Rodar documentals, estrenar espectacles escènics o produir videoclips i programes de televisió és una manera de reforçar aquelles històries que ens semblen que poden ajudar a fer un món millor. Ens construïm a partir dels relats que escoltem. Lluitar per aquells relats que ens permeten saber millor qui som i d'on venim és prendre partit. I la cultura i la comunicació, molts de la meva generació ho sabem, és la nostra forma d'entendre i viure aquesta lluita de forma cooperativa, *crossmedia*, solidària, resistent, connectada i oberta al món.

Obrim debats

Aquest any l'economia social tindrà un gran repte en la construcció i disseny d'una llei d'economia social i solidària. La necessitat d'una llei ja es va veure en la resolució del Parlament de Catalunya del 27 de setembre de 2013, i ja l'any 2014 la Xarxa d'Economia Solidària (XES) va fer una proposta de llei. Enguany s'inicia un procés més plural i més ampli, mitjançant l'Associació d'Economia Social de Catalunya (AESCAT), i que té per objectiu establir els paràmetres i les necessitats del sector per recollir-los i traspassar-los a l'administració.

Al febrer tindrà lloc un acte-trobada amb el propòsit d'inspirar un debat intern entre les diferents famílies de l'economia social: l'economia solidària, el moviment cooperatiu, el tercer sector i les mutualitats. Entre els assistents a l'acte hi ha prevista la participació de Jean-Louis Laville, catedràtic d'economia solidària i coordinador europeu de l'Institut Karl Polanyi d'Economia Política, i de Rocío Nogales, doctora per la UB en innovació social i economia social i solidària, i directora de la xarxa internacional d'investigació EMES, pionera en l'estudi del tercer sector i l'empresa social.

Des del sector es veu la necessitat que la llei sigui més actual i superi els límits de la llei estatal, però aquests són només els mínims amb els quals es vol començar a treballar. El debat és obert i hi ha moltes realitats que s'hi han de plasmar i emmarcar. Entre el ventall que pot entrar en aquesta nova llei, hi ha l'economia de les cures, el feminisme, els comuns digitals i les finances ètiques, entre d'altres. El camí encara s'ha de recórrer, per definir allò que volem i que consensuarem.

La Fundació Roca Galès, com a entitat promotora i defensora del cooperativisme i de l'economia social i solidària, veu en aquest debat una gran oportunitat per acostar i ampliar visions dins del sector i per cohesionar el moviment cooperatiu i de l'economia social.

Pensem que aquesta pot ser una gran oportunitat i no la podem deixar perdre. Així mateix, oferim les eines de què disposem, entre les quals hi ha la nostra revista, per tal de convidar al debat.

Foto: Cooperació Catalana

Presentació de la Coordinadora pel Comerç Just i les finances ètiques

El dia 7 de març es presenta la Coordinadora pel Comerç Just i les Finances Ètiques, l'organització de segon grau que agrupa entitats catalanes del tercer sector i l'economia social i solidària, que promouen la justícia social, el comerç just i el finançament ètic i solidari. La conformen SETEM Catalunya, Oxfam Intermón, Alternativa3, Fiare Catalunya i FETS-Finançament Ètic.

La coordinadora sorgeix de la campanya Som Comerç Just i Banca Ètica que va néixer fa 20 anys sota el nom de la Festa del Comerç Just. Des de llavors, el projecte ha anat evolucionant: primer es

va afegir la branca de banca ètica i, més endavant, l'economia solidària.

La coordinadora conforma una plataforma única a Catalunya, tant pels seus objectius com per la seva naturalesa i voluntat d'establir múltiples col·laboracions amb una àmplia varietat d'entitats socials d'àmbit local interessades en aquesta temàtica. El projecte busca consolidar el moviment del comerç just, les finances ètiques i l'economia social i solidària a Catalunya des d'una perspectiva Nord/Sud per contribuir a la justícia social, la reducció de les desigualtats i el respecte pels drets humans, molt espe-

cialment pels drets laborals i ambientals als països productors.

L'acte de presentació serà de 10 a 13 h, a Terrassa, concretament a AlterNativa3, una cooperativa que elabora productes ecològics i de comerç just de consum habitual com és el cafè, cacau o sucre.

La coordinadora té el suport de l'Agència Catalana de Cooperació al Desenvolupament i la Diputació de Barcelona.

Més info:

<https://comercjustibancaetica.org>

(RE)VOLTA: REPENSAR L'ECONOMIA, REINVENTAR EL SISTEMA I REIMAGINAR LA VIDA

(Re)volta és un projecte de la cooperativa Eduxarxa per apropar l'economia solidària i feminista a l'alumnat de 3r i 4t d'ESO. A partir d'una recerca vinculada a l'entorn, es proposa a l'alumnat investigar sobre la seva pròpia economia des del prisma de l'economia plural, centrat en l'economia solidària, el treball de cures i la cooperació social. El projecte ofereix 5 càpsules

formatives amb una durada estimada d'una hora lectiva cadascuna.

El projecte és gratuït per als centres i de lliure accés, només cal inscriure el centre mitjançant el formulari del web www.revoltes.cat. A partir d'aquí ja es poden descarregar els materials didàctics i la guia docent a l'apartat Itinerari educatiu del web esmentat. L'eina permet pujar *online* els resultats per compar-tilos amb els altres centres educatius. També es proposa la participació a la Trobada (Re)voltes per intercanviar experiències i teixir coneixement.

El projecte (Re)volta proposa als centres educatius formar part d'un projecte col·laboratiu entre diferents centres d'educació secundària, contribueix a fomentar el pensament crític i el compromís social, i a visibilitzar l'economia social, solidària i feminista.

La cooperativa Eduxarxa està especialitzada en educació i cultura des de fa 5 anys. Desenvolupa projectes de divulgació científica i cultural amb institucions, empreses, editorials i centres educatius.

Més info: www.eduxarxa.coop i www.revoltes.cat

PREMIS ECONOMIA SOCIAL ALS MILLORS TREBALLS UNIVERSITARIS

Engueguem una altra edició dels premis als millors TFG, TFM o Postgrau. La Fundació Roca Galès serà l'encarregada d'organitzar els Premis Economia Social, que volen reconèixer els millors treballs universitaris que tractin temes d'economia social, el tercer sector o les cooperatives. Aquest any es donaran més de 8.000 euros en premis, fet que augmenta en 300 euros el valor dels guardons de l'edició anterior. Tot l'alumnat universitari que hagi presentat els seus treballs entre l'1 de novembre de 2018 i el 18 de setembre del 2019, s'hi pot presentar fins al mateix 18 de setembre de 2019. Aquesta ja és la tercera edició amb la qual es volen consolidar els guardons. Compta amb el finançament del Ministeri de Treball, Migracions i Seguretat Social.

L'objectiu d'aquests premis és promoure la recerca, la reflexió i l'especialització dels estudiants en l'àmbit de l'economia social i solidària, així com incentivar al personal acadèmic a aprofundir en les temàtiques. Si t'hi vols presentar, només has d'anar a la web del programa aracoop i allà hi trobaràs les bases, el formulari d'inscripció i informació relativa a les altres edicions.

www.aracoop.coop

CONVOCATÒRIA DELS PREMIS FUNDACIÓ ROCA GALÈS 2019

La Fundació Roca Galès (FRG) convoca l'edició dels Premis Fundació Roca Galès 2019 per reconèixer públicament la important tasca social que desenvolupen les entitats i empreses de l'economia social i solidària a Catalunya.

Aquests guardons premien els projectes i/o trajectòries de persones, associacions, empreses i institucions l'objectiu de les quals sigui treballar i promoure els àmbits del cooperativisme, el medi ambient o el benestar social, en les diverses categories:

- Cooperativisme, economia social i solidària: Premi Jacint Dunyó,
- Medi ambient, educació ambiental i sostenibilitat: Premi Albert Pérez-bastardas,
- Benestar social: Premi Benet Vigo

Els guardonats seran escollits per un jurat, entre la selecció de persones, entitats i empreses proposades **fins al dia 23 d'abril de 2019** a través del formulari que trobareu al web: www.rocagales.cat

L'acte de lliurament tindrà lloc el 24 de maig a les 6 de la tarda a la Lleiatal Sant-senca (c. Olzinelles, 31) de Barcelona.

PUBLICAT L'INFORME DEL MERCAT SOCIAL 2018

La xarxa d'Economia Solidària (XES) ja ha fet pública la darrera edició de l'Informe de mercat social, que analitza 181 organitzacions que han fet el balanç social durant el 2018, un 25% més que en la campanya de l'any anterior, i afegeix dades de 301 organitzacions incorporades al Pam a Pam de juny de 2017 a juny de 2018.

Analitzant les formes jurídiques de les 181 organitzacions que han tingut valoració positiva el gruix el conformen les cooperatives i les associacions, que representen gairebé el 80%. En l'anàlisi de formes jurídiques, s'observa com la que més ha crescut respecte a l'any anterior són les fundacions, amb un increment del 137,5%, seguit

de les mercantils, amb el 35,7% de creixement.

A partir de les mitjanes obtingudes de la sèrie històrica dels darrers sis anys, es pot saber que una organització de l'economia social i solidària (ESS) té, de mitjana, una base social de 870 persones, dona feina a 23 persones i té una facturació de 800.000 euros anuals. Si s'extrapolem el perfil mitjà de les organitzacions sòcies de la XES, s'obté que, entre totes, impliquen prop de 194.033 persones, donen feina a 6.100 treballadors i treballadores i generen 213 milions d'euros d'ingressos a l'any.

Focalitzant en els criteris de funcionament, es pot assegurar, sense cap mena de dubte, que les empreses i entitats

l'ESS fonamenten la seva activitat en criteris ètics i tenen un impacte transformador positiu sobre el territori i l'entorn on s'ubiquen. Precisament una de les novetats d'enguany ha estat la incorporació dels nous indicadors d'interculturalitat, política del lucre, proximitat, cures i compensacions. El balanç social bàsic ha passat a tenir 47 preguntes que generen 54 indicadors i el complet, 91 preguntes que generen 101 indicadors. A més a més, aquest any s'ha fet un esforç per millorar el procés d'avaluació, definint unes notes de tall o rangs per establir què entra i què no entra a la definició d'ESS.

Trobareu l'Informe del mercat social i les conclusions a: www.xes.cat

ENCONTRE INTERNACIONAL: EL PAPER DE LA CULTURA COOPERATIVA I DE L'ESS EN LA HISTÒRIA SOCIAL

Organitzada per la Fundació Roca Galès, amb el suport de l'Institut de Cultura de Barcelona (ICUB), la trobada tindrà lloc els propers 14 i 15 de febrer en el marc de l'exposició «**Catalunya, terra cooperativa**» al Museu d'Història de Catalunya.

El paper de la cultura cooperativa i de l'economia social i solidària en la història social reunirà a Barcelona persones expertes en els diversos àmbits d'estudi i recerca de la cultura cooperativa i l'economia social i solidària (ESS) a escala internacional, amb convidades procedents de França, Portugal, Espanya, Itàlia i els Països Catalans.

El programa inclou sessions, debats i taules rodones entorn de: l'estat de la qüestió i balanç bibliogràfic; les lliçons de la història per als reptes actuals de l'ESS; similituds i diferències

entre els enfocaments de l'ESS als diferents països; utilitat i conveniència de l'aplicació de les categories conceptuals de l'economia social i solidària: nous camins interpretatius per a l'elaboració de la història social, i les conclusions, que puguin permetre en el futur generar espais de trobada periòdics, publicacions, debats, etc.

Han confirmat la seva presència persones expertes com: Michèle Riot-Sarcey, Jean-Louis Laville, Álvaro Garrido, Elisabeta Buccolo, Jordi Estivill, Pere Gabriel, Antoni Gavalrà, Marc Dalmau, Pedro Hespanha, Rogerio Amaro i d'altres encara per confirmar.

Més info i programa a: www.rocagales.cat.

LA CREACIÓ DE COOPERATIVES AL 2018

Confederació de
Cooperatives de Catalunya
@cooperativesCAT

Al llarg de l'any 2018 s'ha consolidat la tendència a l'alça en el ritme de creació de cooperatives i s'ha assolit una xifra de 210 cooperatives creades.

Aquestes xifres de creació no es donaven des de feia molt temps i recordem que, anualment, s'havien arribat a crear més de quatre-centes cooperatives. Aquest ritme de creació va assolir el nivell més baix l'any 2008 (99 cooperatives) malgrat l'esforç públic que es va fer, des del 2004, per desenvolupar mesures d'impuls a la creació.

A l'inici de la crisi econòmica, el ritme de creació va començar a augmentar –indicatiu del comportament anticíclic del cooperativisme–, però de manera molt feble. L'any 2016 es va notar més l'impuls, en coincidir l'esforç d'unes polítiques públiques de suport –programes com Ateneus i Aracoop– juntament amb la modificació de la Llei, que ha permès la creació de cooperatives amb dues persones sòcies, fet que s'ha de tenir en compte en analitzar les xifres perquè suposen més del 40% de les cooperatives creades aquest any.

La creació de cooperatives durant el 2018 ha augmentat el 26,5% respecte del 2017, la qual cosa ha suposat que a 31 de desembre de 2018 hi hagués 4.215 cooperatives registrades.

Pel que fa a la composició global, com cada any, trobem la prevalença en la creació de cooperatives de treball associat (168) que ha suposat el 80% de les creades, de les quals el 48% són de dues persones sòcies. Això ha de suposar un esforç per impulsar polítiques d'incorporació de persones sòcies perquè altrament es produirà un afebliment del fet cooperatiu. S'ha de considerar que des de 2015 que la llei permet crear cooperatives de treball amb dues persones sòcies se n'han creat 204. Respecte del total d'empreses cooperatives registrades, la representació de treball associat és del 74,5%, és a dir 3.142.

Percentualment, pel que fa a creació de cooperatives, la segona branca més important és la de les cooperatives de serveis: se n'han creat 16, de les quals el 25% són de dues persones sòcies. També ha tingut un ritme de creació molt important la branca de cooperatives de consumidors i usuaris amb 11 cooperatives creades, de les quals prop del 25% amb un nombre de socis al voltant del mínim de 10 que permet la llei, aquest nombre de cooperatives suposa un increment molt important respecte als anys anteriors.

Respecte a la resta de branques, s'ha de destacar la creació de cinc cooperatives integrals i tres cooperatives de segon grau; aquesta xifra de 8 cooperatives, conjuntament, es manté els dos últims anys i es consolida una important creació de cooperatives que suposen graus d'intercooperació.

En relació amb les branques de cooperatives agràries i d'habitatges s'han creat tres cooperatives de cada branca. Per al cooperativisme agrari suposa un increment molt important i torna al nivell dels anys 2015 i 2016, després d'un any en què no se'n va crear cap. Tanmateix, per al cooperativisme d'habitatges suposa una davallada després del fort increment de l'any 2017, encara que s'ha de tenir en

compte les característiques del sector i es considera que no treu importància a la consolidació dels nous models d'accés a l'habitatge en aquesta branca.

Pel que fa al nombre mitjà de persones sòcies, s'ha reduït respecte de l'any passat, per l'impacte de la creació de cooperatives amb dues persones sòcies, els 824 socis –437 homes, 359 dones i 28 persones jurídiques– suposen una mitjana de 3,92 persones sòcies per cooperativa. La qual cosa mostra que s'ha aconseguit incorporar projectes de menor dimensió i consegüentment, ara hem de fer un esforç més gran, des dels diferents programes de suport, per dotar els projectes amb grans dosis de realisme. L'èxit dependrà de les accions que facin els socis, fonamentalment, en l'àmbit comercial i productiu, en l'àmbit financer i en el de control de la gestió.

L'anàlisi geogràfica ens indica que aquest any s'han creat cooperatives a 32 comarques, mentre que l'any passat a 26.

Veiem que el camí d'esforç que s'ha mantingut ha contribuït a generar l'èxit en la creació de cooperatives que és un pilar bàsic per a la creació d'ocupació i, per tant, per al desenvolupament del model cooperatiu en la societat.

Central Parc,

reinvertir en projectes socials els beneficis de la venda de productes ecològics

Pep Valenzuela
@pepvalenzuela

Després d'anys d'experiència en projectes de cooperació internacional a Nicaragua, principalment, i també al Perú, l'ONG Desos Opció Solidària, de Sant Boi, juntament amb un grup de persones, decideix traslladar a casa aquest model, orientat a transformar l'actual societat en una de més equitativa i solidària, amb criteris de justícia social i sostenibilitat econòmica i ambiental, tot creant la cooperativa Central Parc del Baix Llobregat, Sccl.

Treballant els camps de Central Parc a Sant Boi de Llobregat.

Enmig de la conurbació urbana barcelonesa, el Parc Agrari del Baix Llobregat és un gran pulmó verd. I, malgrat la pressió immobiliària i de la indústria, una molt bona i àmplia terra de conreu necessita ser conservada, protegida i revalorada, defensa la Rebeca Segura Alonso, cofundadora de la cooperativa, actual presidenta i membre de Desos. És un espai que –tot i tenir-lo al costat de casa– és per a moltes persones un gran desconegut. Però, el Parc Agrari «té una terra molt rica i ofereix oportunitats», assegura.

Desos treballa des de l'any 2001 realitzant projectes de cooperació internacional relacionats amb el desenvolupament econòmic de regions empobrides sobre la base de la seva principal activitat econòmica, «l'agricultura», explica la Rebeca, periodista de formació.

En aquests projectes s'ha treballat en la creació de sinergies entre les organitzacions de camperols, universitats i altres actors, creant també cooperatives. Tot aquest coneixement i aquesta manera de treballar a l'exterior els va inspirar, cap

a l'any 2013, en el clímax de la crisi al nostre país, i animar a fer un projecte semblant aquí, a Sant Boi.

«Vèiem que teníem una oportunitat al nostre territori, on hi ha el parc agrari del Baix Llobregat, que té una problemàtica: l'abandonament de terres, sigui per canvi generacional o per especulació; però a la vegada, vèiem que aquesta problemàtica podia generar oportunitats, tant per al mateix sector agrari, una activitat tradicional i històrica aquí, que es podia recuperar, com per crear llocs de treball i reactivar l'economia», diu la Rebeca.

Des de Desos, impulsora del projecte i avui sòcia col·laboradora de la cooperativa, van anar pensant en els detalls alhora que cercant les persones. «Avui el projecte va més enllà del que és Desos», que, per la seva banda, continua treballant en projectes de desenvolupament i educació per al desenvolupament i dret a l'alimentació amb infants de Primària i Secundària a Catalunya, «des de la perspectiva de la relació global/local», assegura la presidenta de Central Parc, tot destacant que

CENTRAL PARC

també està en marxa un projecte de microcrèdits.

En aquests moments, Central Parc del Baix Llobregat és una cooperativa de treball associat i d'iniciativa social, sense ànim de lucre, que s'organitza de forma autònoma, per fer producció agroecològica. Començaren amb un terreny de 2 hectàrees, van arribar a tenir-ne 7,5, però ara en treballen 5. Tots eren terrenys en desús o abandonats que la cooperativa ha reactivat amb metodologies de sostenibilitat.

Porten tres anys i aquest és el primer que no tancaran amb pèrdues. «Ens han fet fora de camps, perquè no tenim terrenys en propietat, els tenim llogats o cedits, ja ens han fet fora de dos camps, tot això és un trasbals profund per a qualsevol empresa, et sents molt vulnerable. És molt difícil atreure persones en situació tan complicada», recorda la presidenta.

Fundada l'abril del 2015 amb tres sòcies (la Rebeca, un enginyer agrònom i un tècnic en recursos paisatgístics, que és el «pagès», subratlla la mateixa Rebeca) i l'enti-

tat Desos, actualment, treballa una d'aquestes persones fundadores, mentre les altres continuen com a grup impulsor. Per altra banda, hi ha dues persones contractades que treballen al camp, dues a l'administració i comercialització, una a distribució i una a coordinació. Desos dona suport en comunicació i recerca de recursos.

A banda l'activitat productiva, hi ha una part dels terrenys dedicats a projectes de formació i d'inserció social i laboral. A partir d'aquests projectes, comenta la Rebeca, hi ha gent que ha estat contractada per la cooperativa, «però no som empresa d'inserció; intentem que els llocs que es generen siguin necessaris per a la cooperativa, clar que també amb gent que necessiti feina», matisa.

En aquest curt temps de funcionament, el grup promotor ha engegat el projecte i vol consolidar una estructura empresarial suficient. «Ara estem en el moment de fer créixer la cooperativa, en el sentit més orgànic, que les persones treballadores n'esdevinguin sòcies, princi-

Visita escolar als camps de correu de Central Parc.

palment les treballadores del camp, que és l'activitat més important».

Així doncs, reactivar l'economia local, generar llocs de feina de qualitat, dignificar la professió de la pagesia i reivindicar els productes locals són els seus objectius; i van considerar que la millor manera d'assolir-los era creant una cooperativa: «Tot i que, hi ha un treball de convèncer, perquè comences el projecte amb persones que treballen i, després, cada una decideix si es veu només com un treballador o si s'im-

“

«Encara que és al costat de casa, l'espai és desconegut per moltes persones. Però té una terra molt rica i ofereix oportunitats.»

Sergi, Albert, Isabel, Souad i Rebeca, treballadors de Central Parc.

plica més. És un camí que s'ha de recórrer, però voldríem que tothom esdevingués soci», comenta la Rebeca.

En relació amb el finançament, van guanyar una convocatòria d'emprenedoria social de La Caixa (25.000 euros). Després van sol·licitar un préstec a la fundació Catalunya La Pedrera, de 50.000 euros. Tot plegat, amb altres aportacions pròpies, els va permetre iniciar l'activitat. També els ha ajudat la realització d'un projecte Singulars, l'any passat, que han tornat a aconseguir aquest any.

Amb salaris al nivell del conveni del sector per a la gent que treballa al camp, ara tenen dues persones contractades fixes, i la resta, de moment, amb contractes temporals. L'equip promotor encara exerceix, però amb la perspectiva acabar aquesta fase i, mantenir un vincle diferent, deixar tot el protagonisme a la gent que treballa al camp.

Malgrat les dificultats, la producció és important i permet albirar un bon futur, tot i ser quasi tothom neòfit en el terreny, per tant en fase d'aprenentatge encara, i ja superats alguns problemes com, per exemple, el robatori de tota la maquinària en els primers mesos de treball.

Cada any fan dues campanyes de collita, estiu i hivern. Els productes són de temporada, hortalisses; el producte estrella d'hivern és la carxofa; i el d'estiu el tomàquet. En total, el volum de producció mensual es mou entre 8 i 10 tones, comenta la Rebeca, encara quasi sorpresa ella mateixa de la quantitat.

Venen a menjadors escolars de Barcelona i l'àrea metropolitana, a grups i cooperatives de consum,

també a supermercats especialitzats ecològics i a restaurants. «En aquests anys el desenvolupament es veu clar», afirma la presidenta, «la facturació l'hem més que triplicat». Però, afegeix, «és molt dur, perquè la gent és molt exigent amb els preus, i és molt difícil combatre en un sistema en el qual nosaltres som petits i podem pressionar poc». «El regateig –lament–, és arreu, també en aquests supermercats i restaurants especialitzats, hi ha de tot». Intenten, per tant, que el màxim de la producció arribi directament al consumidor, «però 10 o 12 tones de verdures cada mes no els pots gestionar fent cistelles i grups de consum només».

Membre de la Federació de Cooperatives, de la sectorial d'Iniciativa Social i també de la XES, mantenen relació amb grups de cooperació internacional; participen en un projecte europeu, *Food Relations*, per integrar persones refugiades i immigrades a través de l'àmbit de l'agricultura, un projecte que ja dura dos anys, amb formació i integració de persones refugiades i demandants d'asil. I, clar, treballem molt amb les entitats del municipi.

“**«Cada any fan dues campanyes de collita, estiu i hivern. El volum de producció mensual es mou entre 8 i 10 tones.»**”

Andrés Ruggeri,

l'autogestió com a pilar democràtic

Un personatge històric que voldries conèixer: Simón Radowsky.

Una lectura imprescindible: *Vida i destí*, de Vasili Grossman

Un perfil de Twitter que no pots deixar de seguir: no en faig servir

No podries viure sense: viatjar

Encara tens pendent: seguir treballant per la construcció d'una xarxa internacional d'autogestió.

Andrés Ruggeri és antropòleg social i dirigeix el Programa Facultad Abierta de la Universitat de Buenos Aires (UBA) des dels seus orígens l'any 2002. El programa dona suport a les empreses recuperades pels treballadors i les treballadores a Argentina.

Montse Pallarés
@montpallares

Andrés Ruggeri és antropòleg social i expert en empreses recuperades per les treballadores a l'Argentina.

Quin és l'origen del programa Facultad Abierta? Amb quins objectius concrets sorgeix? I, per què vinculat a una facultat de Filosofia i Lletres? Sembla que hauria de tenir més relació amb Empresariales, Econòmiques, Ciències del Treball o Dret. En altres paraules, quines són les motivacions que empenyen persones de la Facultat de Filosofia i Lletres de la UBA a constituir aquest programa?

Facultad Abierta sorgeix el març de 2002, com un programa d'extensió universitària de la Facultat de Filosofia de la Universitat de Buenos Aires. És a dir, a escassos tres mesos de la crisi de desembre de 2001. La crisi va provocar la caiguda del govern del president De la Rúa, del partit radical, i també un canvi polític a la nostra facultat, que era governada per gent vinculada al mateix partit. A la Universitat pública argentina, les autoritats es trien per vot de professors, titulats i estudiants, i una aliança d'esquerra aconsegueix arribar a la gestió. En aquest marc, al moviment estudiantil generalment li correspon l'anomenada *extensió universitària*, que és la part de la institució que es dedica a les relacions amb la comunitat, per expressar-ho de manera general. I són els estudiants els que em proposen per a aquesta responsabilitat. L'assumeixo amb la condició de formar aquest programa, que en el seu origen estava destinat a treballar amb els moviments socials en general, en un moment molt crític per al nostre país. Un d'aquests moviments va ser el d'empreses recuperades, al que aviat ens dediquem amb exclusivitat perquè trobem més adequat concentrar els recursos escassos en un procés que veiem amb molta projecció de futur, no només com a forma de resistència a la crisi, sinó com a potencial creador d'alternatives al sistema

econòmic capitalista. Posteriorment, vaig continuar a la secretaria d'extensió uns quants anys, fins que per diferències polítiques amb les autoritats en vaig sortir; tot i que vaig seguir amb la direcció del programa fins a l'actualitat.

El nostre interès era (i és) tant acadèmic com polític. En el sentit polític, pel que ja vam expressar sobre el que vam veure en el moviment i perquè el tipus de relació que proposàvem i vam intentar establir des del començament amb les organitzacions, de respecte i suport a la seva capacitat d'autogestió, era també una lluita cap a dins de la universitat, contra la burocràcia i el productivisme acadèmic regit pel mercat. A la UBA, la Facultat de Filosofia inclou diverses carreres de ciències socials. En el nostre cas, som antropòlegs socials, i des d'aquesta disciplina (i no la filosofia o les lletres com suggereix el nom de la facultat) encarem el treball.

A què es deu la implosió d'empreses recuperades a l'Argentina? La crisi té molt a veure amb el fet que les empreses tanquin, però la decisió dels treballadors de fer-se'n càrrec, ¿respon també a altres motius, com poden ser consciència de classe, apropiació dels mitjans de producció, etc.?

Les raons són complexes, però, per descomptat, la crisi provocada per les polítiques neoliberals és la principal causa d'origen del procés de recuperació d'empreses per treballadors i treballadores. De fet, quan esclata la gran crisi, el desembre de 2001, ja existien empreses recuperades des d'aproximadament uns deu anys abans, bàsicament fàbriques metal·lúrgiques i d'altres sectors molt afectats pel procés de desindustrialització i destrucció de les estructures de seguretat social que havia desencadenat el govern de Carlos Menem. En tots aquests casos i els se-

“

«Des d'Europa es tendeix a interpretar la radicalitat de les mesures de força i les lluites socials a Amèrica Llatina des d'un punt de vista ideològic.»

güents, la necessitat de protegir la font de treball en un context d'atur massiu i sense cap tipus de protecció sociolaboral és l'impulsor principal de les ocupacions de fàbrica i processos de resistència que s'acaben convertint en empreses recuperades. Són reduïdes en nombre davant dels milers d'establiments que tanquen, però resulten en una anticipació dels treballadors al següent pas de la resistència, els moviments de desocupats i *piqueteros*, que agrupen els que ja han perdut la feina de forma irreversible. Crec que des d'Europa, on fins fa poc les estructures bàsiques de la seguretat social seguien vigents, es tendeix a interpretar la radicalitat de les mesures de força i les lluites socials a Amèrica Llatina des d'un punt de vista ideològic, ja que en el context europeu aquestes formes de lluita són reivindicades o impulsades per corrents radicals. Però en el nostre context, és la necessitat vital de sobreviure el que porta a aquestes formes d'acció directa. La formació d'una consciència anticapitalista està present en l'activisme que té un paper important, però que no podria encapçalar processos d'aquesta radicalitat sense la necessitat com a condició de possibilitat. A mesura que es van desenvolupant els processos, la politització va creixent i l'autogestió deixa de ser només una conseqüència d'una situació desesperada per esdevenir una adhesió conscient.

Després d'aquests anys, com ha estat el retorn de la feina realitzada per Facultad Abierta tant a l'Argentina com fora? Quina és la tasca del programa Facultad Abierta després de tot aquest temps? Quin és el futur del programa?

El programa va començar fent-se la pregunta de com podríem ajudar a enfortir les empreses recuperades des de la nostra pertinença universitària i professional, a més de com a militants que acompanyàvem ocupacions, mobilitzacions i participàvem de les reunions del moviment. I el primer que vam fer, acordat amb el moviment (aleshores el MNER, Moviment Nacional d'Empreses Recuperades) va ser un rellevament dels casos, amb l'objectiu d'ampliar el coneixement que les organitzacions tenien de si mateixes, rastrejar problemàtiques i característiques comunes, que fins i tot podien orientar la política i les reivindicacions concretes de l'organització cap a l'Estat. Això va resultar en visitar amb una enquesta 59 empreses recuperades i la confecció d'un informe que es va discutir en assemblea amb el moviment, treball que es va fer convocant estudiants com a voluntaris. Això va esdevenir una pràctica del programa, actualment portem ja

“

«Cal emprar totes les forces disponibles per evitar la destrucció i l'avenç no només neoliberal sinó neofeixista.»

sis informes molt detallats que permeten tenir una radiografia de tot el procés entre 2002 i 2018. Paral·lelament formem el Centre de Documentació d'Empreses Recuperades, que funciona en una impremta recuperada (la cooperativa Chilavert) i tot un seguit d'accions de suport i assessorament coordinades amb professionals d'altres disciplines. En una segona etapa, encarem l'organització de la Trobada Internacional «Economía de los/as Trabajadores/as», on ampliem l'abast a tot tipus d'organitzacions de la classe treballadora, juntament amb investigadors i activistes, per debatre les qüestions de l'autogestió i l'economia, però a escala internacional. Es van fer sis trobades internacionals (cada dos anys: Argentina en tres oportunitats, el Brasil, Mèxic i Veneçuela) i vuit de regionals (en els anys intermedis: tres de sud-americanes a l'Argentina, Uruguai i Xile, tres d'Amèrica del Nord i Central a Mèxic i dues d'euromediterrànies a França i Grècia, la propera és a l'abril a Itàlia). Això ens va donar una projecció internacional impensada però que és, per ara, una construcció que ens permet engrair els contactes entre experiències i organitzacions i ampliar el debat a uns trenta països de tots els continents.

Crec que especialment això últim fa que el programa tingui una dimensió realment inusual per a un equip universitari que no compta gairebé amb pressupost ni té un lloc gaire clar en la institució de la qual forma part, havent desaparegut el context d'origen. Però sí que hem aconseguit una confiança i una inserció entre els treballadors de les empreses recuperades i altres experiències autogestionàries que ve de tot el treball realitzat i en què mai hem demostrat més interès que el desenvolupament del moviment i el coneixement sobre aquest, però sempre defensant l'interès dels treballadors i les treballadores.

En l'actualitat, amb un govern enemic de l'autogestió, el paper de l'equip s'ha desbordat per la quantitat d'urgències i el

context desfavorable. Això ha portat al fet que alguns de nosaltres hàgim pres més protagonisme en les organitzacions i pres un paper més actiu en l'organització de lluites i projectes de les empreses autogestionades, tensant la relació amb la institució. No obstant això, creiem que és la tasca del moment: cal emprar totes les forces disponibles per evitar la destrucció i l'avenç no només neoliberal, sinó neofeixista.

La majoria de les empreses recuperades, autogestionades pels treballadors, s'han convertit en cooperatives. És el cooperativisme una alternativa real al capitalisme?

Prefereixo parlar d'autogestió abans que de cooperativisme. El cooperativisme existeix fa ja dos segles i s'ha institucionalitzat, si bé hi ha moltes experiències cooperatives amb esperit anticapitalista i autogestionari, n'hi ha moltes altres, entre les quals s'inclouen les més grans, que no es diferencien gaire de les empreses capitalistes i treballen al mercat sense contradiccions amb la lògica del capital. L'important no és la forma legal, sinó la democratització de les relacions econòmiques, i la construcció de models que poden ser, per descomptat, cooperatius, però que especialment es contraposen a l'acumulació de capital com a principi rector. Les empreses recuperades s'han constituït com a cooperatives per obligació, han descobert i assumit el cooperativisme en el camí, i en molts casos han contribuït a canviar-lo, a fer veure que no només hi ha una altra economia possible, sinó també una altra cooperativa possible. Almenys en l'Argentina, les empreses recuperades i el gran moviment de cooperatives de treball que es va formar posteriorment de 2001 han aconseguit posar en qüestió al vell cooperativisme de vestit i corbata. No obstant això, aquest nou impuls d'un cooperativisme obrer encara no s'ha vist reflectit en les institucions cooperatives.

UNA EXPOSICIÓ PER PENSAR EL FUTUR

Marc Dalmau i Torvà

Comissari exposició «Catalunya, terra cooperativa»
La Ciutat Invisible, SCCL
@ciutatinvisible

Des del passat mes de novembre, els cooperativistes tenim la sort de poder gaudir de l'exposició «Catalunya: terra cooperativa» al Museu d'Història de Catalunya, impulsada pel mateix museu en col·laboració amb la Fundació Roca i Galès. L'exposició sintetitza la història del moviment cooperatiu fins al present, i conclou amb un exercici de prospectiva sobre com podríem assolir la cooperativització de la societat en un futur immediat. Només d'entrada, que un gran espai museístic hagi volgut acollir una exposició sobre el cooperativisme obrer és un motiu de reconeixement legítim i reparació vers un llegat, fins fa pocs anys invisibilitzat, d'unes pràctiques centenàries i emancipadores d'autogestió que s'erigiren en vertebradors d'unes formes diferencials de vida del proletariat al territori. Derivat d'aquest reconeixement, se'n desprenen i cal vindicar, amb força, dos vectors: el primer, que sense aquestes pràctiques socioeconòmiques, el país no seria tal com és; els treballadors i les treballadores aixecaren amb les pròpies mans els pobles i ciutats, i en milloraren les condicions d'existència. El segon, que l'estudi i la comprensió d'aquestes economies populars resulta fonamental per entendre el present i el futur del territori; això és, com hem arribat fins aquí, però sobretot, cap a on anem.

UNA EXPOSICIÓ DE I FETA PER COOPERATIVES

El procés de producció de l'exposició, com no podia ser d'una altra manera, ha sigut fruit de l'esforç cooperatiu de moltes persones, una cadena de producció cooperativa plural, que ha realitzat una tasca de recerca, selecció i síntesi dels trets i fets més significatius que caracteritzaren aquelles institucions. La vintena de persones que han col·laborat en la redacció, edició, correcció i disseny dels plafons ho han fet des del coneixement directe del moviment cooperatiu en les seves diferents branques, en una mirada interpretativa que prové de baix, igual que les pràctiques que ha mirat de retratar. El treball col·lectiu potser és més difícil de coordinar des del punt de vista pràctic, i més lent; però el resultat sempre és més enriquidor i reflecteix molt millor la realitat calidoscòpica que es vol comunicar. A més, cal tenir present que una exposició no és tan sols l'organització de continguts o la mera selecció d'imatges i de textos, inclou labors necessàries i imprescindibles de logística, preparació de pressupostos, recaptació de fons de finançament, fer front als embolics burocràtics, assegurances, cessió d'objectes, edició de materials, campanya de comunicació i un llarg etcètera. Un seguit ingent de labors –podríem dir, (re)productives, i per tant invisibilitzades–, que mereixen un reconeixement i un agraïment actiu. Valguin aquestes línies com un modest homenatge a les persones que hi han col·laborat, i en especial a les que fan bategar el dia a dia de la Fundació Roca i Galès, sense les quals aquesta exposició col·lectiva, senzillament no existiria.

UNA ECONOMIA POPULAR AUTOGESTIONADA CENTENÀRIA

El conflicte social, com a motor de la història, ha solcat el territori des de temps immemorials i ha dirimit l'accessibilitat de bona part de la població a la riquesa comuna, o al contrari, a la seva requisita i privatització en poques mans. Des d'aquesta perspectiva, la cooperació fou la resposta social autoorganitzada de la gent treballadora per la comunalització de béns i recursos. Contra la misèria que imposava el règim industrial colonial del segle XIX, centenars de famílies treballadores s'autoorganitzaren en una miríada d'institucions populars –sindicats, cooperatives, pòsits, mutualitats, ateneus, escoles, grups culturals i de lleure: teatrals, excursionistes, naturistes, esperantistes, corals–, erigides com a entitats col·lectives per la resolució integral de necessitats en tots els àmbits –alimentació, salut, treball, educació, cultura i sociabilitat–. Fou una economia material, que organitzà la producció, la distribució i el consum dels recursos assajant formes col·lectives d'autogestió, redistribució d'excedents i de posada en comú d'infraestructures; però també una economia moral –bastida des de baix i de forma horitzontal–, que articulà unes maneres de fer pròpies i distintives, una cultura pròpia.

Els treballadors i treballadores inventaren solucions col·lectives als problemes individuals, i desplegaren tot un repertori institucional, original al mateix temps que pragmàtic, de gestió mancomunada dels recursos. Una economia popular multifuncional erigida des de baix, basada en la solidaritat i el suport mutu, filla de la necessitat abans que de la influència utòpica i emanada

ARXIU

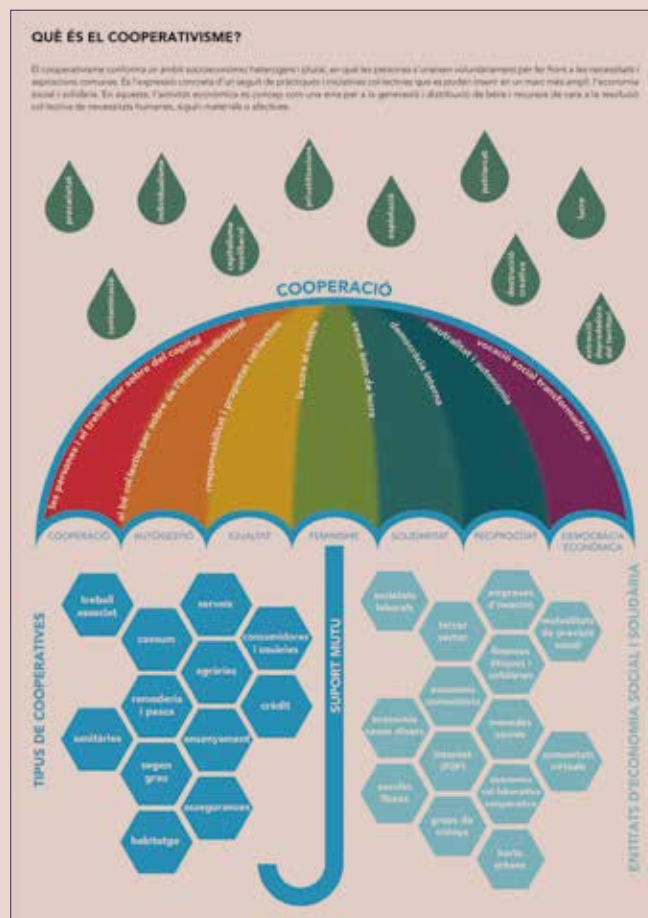
de les pròpies pràctiques socials, relativament autònomes dels marcs polítics i legislatius. Davant les interpretacions verticals de la majoria d'historiadors, cal reivindicar que la teoria i els canvis normatius sempre van darrere les pràctiques socials de transformació i no a la inversa. Això fou així durant els primers compassos del moviment, i segueix essent d'aquesta manera a l'actualitat, un segle i mig després, quan més que mai cal revisar el sentit i l'abast de les necessitats reals que tenim i la seva cobertura per seguir dotant-nos d'estructures col·lectives de resolució de mancances socials.

LA RECUPERACIÓ D'UN LLEGAT ICONOGRÀFIC

En el camp de batalla de la interpretació historiogràfica, l'exposició també permet combatre la noció dominant que el proletariat fou sobretot de naturalesa destructiva, iconoclasta. Aquesta visió enllaça amb el tractament mediàtic de certs esdeveniments de la nostra història social, amb exemples determinants com el de l'anomenada Setmana Tràgica de 1909, una de les primeres «efemèrides» retratades abastament, en una mena d'epifania del fotoperiodisme polític i social català. Quan hom pensa en el moviment obrer i les seves pràctiques, sovint ens venen al cap aquelles fotografies d'esglésies devastades pel foc o les impactants imatges de les mògies arrencades del seu taüt i exposades al sol. La recopilació d'imatges (fotografies, gravats, il·lustracions) per a l'exposició persegueix demostrar, que, al contrari, el proletariat no fou tan sols iconoclasta –com pretenien construir els seus adversaris de classe–, sinó que configurà una iconografia pròpia com a expressió d'uns estils de vida amb una sociabilitat diferencial als barris i pobles de la nostra geografia obrera. Una mena d'autorepresentació de classe, una estètica de la resistència contraposada a la iconografia dominant de la premsa burgesa. El moviment obrer, doncs, es caracteritzà per generar un imaginari compartit que va donar suport a unes maneres de fer, una perspectiva i uns principis, així com una lectura específica i estètica de la realitat. Pel que fa al cooperativisme, a més, atesa la naturalesa de l'activitat, la seva iconografia se'ns sol mostrar com a obra netament constructiva i d'una condició extremadament humil: grups corporatius d'obrers o alumnes que miren a la càmera, exteriors i interiors de seus cooperatives durant els inicis, fins a l'extensió de l'ús social de la fotografia durant 1920 i 1930: imatges d'excursions, congressos, fires, actes multitudinaris i la reproducció d'il·lustracions de tota mena. D'aquí la famosa frase de Charles Gide, un dels teòrics economistes i cooperativistes més importants del seu temps, dient que la cooperació no era gaire fotogènica, però que disposava d'una heroïcitat quotidiana ineludible. Objectes i representacions que constitueixen manifestacions culturals particulars d'un univers comú que és menester reconstruir per tal de reconèixer el llegat d'unes pràctiques socioeconòmiques significatives dels nostres avantpassats.

RECUPERAR LA MEMÒRIA PER PENSAR UN FUTUR COOPERATIU

El moment present, enmig del llindar entre el passat i el futur, sempre resulta un temps difícil de pensar i d'analitzar, sobretot pels qui el vivim en primera persona. Quan està per arribar resulta incert i quan per fi sembla que el podem aprehendre, ja ha passat, ja és passat. *Tempus fugit* que deixà dit Virgili. En els últims temps, a més, la multiplicació d'estímuls, arran de l'acceleració trepidant de la circulació de la informació, encara ens ho fa més complicat, vivim en una època d'inflació i sobresaturació d'imatges i cada vegada se'ns fa més difícil pensar, reflexionar, i obrir en conseqüència. Cada dia és més clar que vivim en el trànsit d'una

mutació antropològica –com diria Passolini– que impacta directament sobre la sensibilitat i la percepció que tenim de la realitat, les maneres de pensar i dir les coses, i per tant també sobre la relacions amb els altres. En un llibre aparegut recentment, *La brujería capitalista*, d'Isabelle Stengers i Philippe Pignarre, els autors ens expliquen que el problema d'aquesta sobresaturació d'imatges és que la nostra capacitat d'atenció està capturada i la nostra capacitat de pensar resta bloquejada, embruixada. Per ells, l'emancipació passa per generar contraembuixos, antídots, que puguin generar transformacions concretes de l'atenció, la percepció i la sensibilitat. Enmig de la riuada quotidiana d'imatges digitals, exposicions com aquesta intenten constituir un antídote, utilitzar, de nou, la màgia de la imatge-memòria per reconnectar-nos analògicament amb una consciència antiga i que ve de lluny, la de la cooperació social, com un moviment contra-hegemònic que vol assaltar la percepció dominant.

Avui, recuperar la memòria, més enllà de la nostàlgia, resulta imprescindible per generar marcs de referència transitables per al present. Recuperar la memòria és alimentar la imaginació per a un present cooperatiu, que necessita més que mai d'arrels fonamentades –i no suspeses en el buit interessat de l'oblit de les classes directores– per poder créixer cap a horitzons de més justícia social en l'esdevenir proper. L'exposició «Catalunya: terra cooperativa» és, doncs, sobretot, una invitació a pensar-nos com a moviment –us convidem a l'assistència a tots els actes i debats que encara queden per celebrar–; una oportunitat per aixoplugar-nos conjuntament sota el paraigua de l'economia social i solidària, i un envit col·lectiu per realitzar, aquí i ara, la transformació socioeconòmica que necessitem per a un present capitalista en crisi.

L'HABITATGE COM A MITJÀ DE TRANSFORMACIÓ SOCIAL

Màrius Vallès Codina

Guanyador del Premi especial al
millor treball de final de grau (TFG)
Premis Aracoop 2018

Anàlisi de les cooperatives d'habitatge en cessió d'ús

Deu anys després d'esclatar la crisi, segons dades de l'agència d'habitatge de Catalunya, existeixen **43.886 pisos buits producte d'execucions o de desnonaments hipotecaris**, ara propietat de bancs, societats immobiliàries i fons d'inversió. A Barcelona, són més de 13.000 els habitatges desocupats¹. Mentrestant, tenir una llar digna continua sent una lluita constant per la ciutadania. Una mostra clara de la incapacitat del model capitalista per resoldre una de les nostres

principals necessitats socials mentre que la desmoralització de l'activitat econòmica ens porta a normalitzar veritables insults a la lògica humana. D'aquesta manera, una ciutat en teòric èxit mundial, Barcelona, és víctima d'un model que oblidava que una ciutat és per viure-hi i no per absorbir inversions.

El problema de l'habitatge formà part del nucli central de la gran crisi econòmica del 2008 a Espanya, una de les més profundes i influents de la història. El dret a l'habitatge és la principal víctima de torn de l'especulació desbocada i l'origen del creixement del deute d'empreses i par-

ticulars. No obstant això, com defensa Harvey², no és un cas aïllat ni molt menys, avui mundialment l'explotació d'aquesta necessitat bàsica es converteix en hàbil mitjà d'extracció de riquesa de classe més enllà del treball.

La resposta de sector públic freqüentment és la cessió d'habitatges de titularitat pública que s'atorguen en règim de lloguer a persones i famílies amb recursos limitats. Una actuació d'emergència insuficient, segons afirmen estudis a Dinamarca i a Uruguai, per la manca de sentiment de pertinença o responsabilitat de la llar que provoca un encariment dels costos

Procés de construcció de la Borda, i assemblea de sòcies també de la Borda.

de manteniment i la impossibilitat de garantir un futur estable a iniciatives i residents.

Davant les mancances del mercat i l'estat han sorgit iniciatives socials que busquen resoldre les necessitats dels socis residents de forma econòmica: **les cooperatives d'habitatge en cessió d'ús**.

Aquest model cooperativista, instaurat amb èxit a Dinamarca i a Uruguai des de fa més de 50 anys, es concentra a garantir el dret a l'habitatge mitjançant la propietat compartida. Les aportacions mensuals dels socis financen els projectes a canvi l'ús d'un pis propi totalment equipat i zones comunes compartides, des d'una bugaderia a un cinema. Ara bé, el model és encara minoritari com a alternativa al lloguer o la compra. Comença a expandir-se al nostre país com demostra la construcció recent de La Borda, a Sants (Barcelona), la cessió de sòls públics en concurs de l'Ajuntament de Barcelona o la recent construcció de cooperatives integrals com la de Can Vidal, en una antiga colònia tèxtil al Berguedà.

L'associacionisme en l'habitatge, gràcies a les economies d'escala, redueix els costos habituals de la llar i fomenta inversions i iniciatives que de manera individual serien molt difícils o impossibles. Parlo de determinats processos constructius, equipaments i projectes autogestionats multi-

disciplinaris necessaris per assegurar una societat pròspera, equitativa i sostenible. A Montevideo, Uruguai, les mateixes comunitats s'autogestionen, des de fa més de 40 anys, en projectes com farmàcies, policlíniques, dentistes, veterinaris, botigues, espais comuns, escoles i equipaments esportius.

Però, són realment les cooperatives de cessió d'ús un model que facilita disposar d'un habitatge? Són aquestes econòmicament rendibles pels seus residents? Resolen necessitats socials i mediambientals? En un treball recent he intentat donar resposta a aquests interrogants³. L'habitatge en règim de cessió d'ús presenta beneficis per a l'usuari i per a la societat en tres aspectes: econòmic, mediambiental i social. Vegem-ho.

En primer lloc, **les cooperatives alleugen l'esforç dels usuaris a través de quotes mensuals que demostren ser més barates que les del seu entorn i més repartides al llarg del temps d'ús**. Aquest avantatge és possible, tant quan es compara amb la compra amb hipoteca com amb el lloguer. Les cooperatives tenen un sistema híbrid de pagament compost d'una entrada petita i unes quotes mensuals. En termes aproximat, els residents en cessió d'ús evitaran d'haver d'assolir el cost d'obtenir una propietat a través d'una hipoteca ja que al cap de cinquanta anys d'ús el

cost total de la cessió d'ús serà encara un 21% menor. En comparació amb el lloguer el cost econòmic s'equipara al cap de cinc anys i presenta un estalvi cada cop més gran; arribats els vint anys la reducció serà del 33%.⁴

Mitjana dels pagaments de les cooperatives de Barcelona en comparació amb els altres models. Sense inflació.

D'altra banda, un dels criteris principals de les cooperatives és fomentar un mode de vida sostenible coherent amb el planeta. **La cooperativa permet a una família d'ingressos mitjans o baixos a Barcelona optar per un disseny ecològic proper a les 0 emissions**. Com a resultat de la seva creació, es pot preveure que els seus usuaris notin un gran estalvi financer i mediambiental a llarg termini.

La sostenibilitat serà present en el disseny de l'edifici, els materials emprats i en l'impacte que tindrà l'arquitectura en el consum energètic dels habitants.

Vegem un exemple, la recent construcció de La Borda, formada d'un esquelet de fusta prefabricada i mòbil, estructura de formigó armat i aïllaments de fusta i cotó reciclat. Es maximitza la captació de la radiació solar. Centralitza les instal·lacions. Compta amb ventilació creuada als habitatges i la creació d'hivernacles que regulen la temperatura de l'edifici.

A més a més, aquesta aproximació d'inversió col·lectiva a l'habitatge ha aconseguit implementar projectes de generació d'energia renovable i d'eficiència energètica dels que, llevat un o dos, rarament es troben en habitatges de caràcter individual, com plaques fotovoltaïques, sistema de plaques tèrmiques per a aigües calentes sanitàries (ACS), biomassa centralitzada, triple circuit d'aigües: potable, negres (WC) i grises (rentadora i piques) i reutilització de l'aigua de la pluja incorporada com a aigua grisa.

Sumat a aquest estalvi, repercuteix un factor encara difícilment mesurable, el cohabitatge. **La col·lectivització de serveis i feines de la llar permet optimitzar recursos comuns i graduar més acuradament el consum en l'àmbit domèstic conjuntament amb l'autogestió dels habitants cap a la sostenibilitat.** Pot ser la implementació d'elements com una compra col·lectiva en alimentació, neteja i productes bàsics, una bugaderia comuna o la il·luminació i calefacció dels espais individuals i comunitaris.

L'altre avantatge fonamental que destaquen els experts és la participació dels socis en la creació de l'edifici possibilitant arquitectes i consultors mediambientals a ajustar-se molt millor a les necessitats i característiques dels residents gràcies al procés previ d'anàlisi i projecció de la construcció. Paral·lelament, el fet que els socis ideïn i construeixin part del seu habitatge és indispensable per assegurar l'estabilitat de la comunitat en un futur.

Practicant un bon equilibri entre comunitat i individu es pot arribar a compensar l'individualisme fomentat pel sistema econòmic liberal. Anar a contracorrent espantarà molts i cal estar una mica informats de quina convivència es practica. Destaco que les cooperatives ja establertes asseguruen que es respecta la individualitat i es creen noves relacions humanes molt valuoses en un terme mitjà entre família i veïns.

Les relacions que tenen lloc en una cooperativa d'habitatge són idònies per desenvolupar un projecte comú adequadament de manera horitzontal i igualitària. Tot i que els Andels a Dinamarca tenen una llarga història, també al sud d'Europa gaudim d'una llarga tradició associativa i cooperativa que s'expressa actualment en molts dels grups de cohabitatge.

Aquests beneficis socials no són únicament per als participants en l'experiència del cohabitatge. També tenen efectes externs. En la clara aposta de les cooperatives per l'obertura arquitectònica al barri i la cessió de locals per a entitats o negocis de l'ESS es busca reforçar el teixit social de l'entorn urbà i fomentar l'emprenedoria de la ciutadania per resoldre necessitats comunes. Una emprenedoria que desmenteix el mite liberal de l'emprenedor com a superhome. L'experiència dels moviments socials arreu visualitza la incoherència de promoure una resposta individual als problemes col·lectius com la desigualtat, l'especulació immobiliària o el canvi climàtic.

Un element feminista que no he vist recalcat és el potencial de la indispensable gestió interna de l'economia reproductiva, negligida pel mercat i les institucions i fortament feminitzada. Dintre de les cooperatives d'habitatge és visualitza i es formalitza.

Justament la resolució de necessitats socials són un desavantatge dintre el mer-

cat liberal, que juntament amb un context legal i uns sistemes de finançament desfavorables faran difícil la rèplica i l'accés de les iniciatives a les rendes baixes. Un factor decisiu és que la banca tradicional hipoteca únicament la part dels pisos individuals, negligint els espais comuns, produint que les cooperatives difícilment obtinguin el crèdit necessari. Tot i així, les cooperatives han salvat esculls gràcies a mobilitzacions ciutadanes en la banca social a partir de microcrèdits com la que ha promogut Coop57.

Per això opino que presentar alternatives holístiques reals és la millor forma de transformar una societat educada en un model capitalista no preparada per un canvi dràstic. A poc a poc, instaurant nous models de vida i consum es pot lluitar la lluita desigual contra els grans poders econòmics que tots hem alimentat i que òbviament es resisteixen al canvi, com són els fons d'especulació, les constructores, les farmacèutiques alimentàries o les energètiques... poc o gens preocupades per fomentar models que garanteixin les necessitats bàsiques.

És necessari canalitzar les persones que vulguin destinar el seu temps a guanyar sobirania sobre el seu propi consum. Des de l'alimentació fins a la cultura. Amb la creació pròpia d'hortos, tallers, cultura... i amb col·laboració municipal es podrien arribar a crear espais públics molt més transformadors i participatius. A través de cooperatives integrals, els socis poden destinar unes hores setmanals, segons la voluntat, a produir alternatives de consum que els permetin viure de forma assequible i sostenible.

Per acabar, una reflexió personal. Formo part d'una generació que ha passat la joventut amb la sensació de viure sota un model de societat que ha tocat sostre, sense fe en les institucions actuals, les estructures econòmiques o qualsevol poder col·lectiu. Però també és una generació il·lusionada i no resignada, amb ganes de fer «un impacte» en la vida col·lectiva. Penso que –tot i les seves dificultats– les cooperatives d'habitatge i les cooperatives integrals són justament una via per començar a canviar tot allò que no ens agrada.

1 - www.elpais.com/ccaa/2018/03/27/catalunya/1522180430_726033.html

2 - David Harvey (2013) *Ciudades rebeldes. Del derecho de la ciudad a la revolución urbana*.

3 - Vallès Codina, Màrius (2018) *Anàlisi de les cooperatives d'habitatge en cessió d'ús*.

4 - Dades mitjanes de Barcelona, comparant preus de la cooperativa amb les del seu entorn.

Fem de l'equitat social, la viabilitat econòmica i la sostenibilitat ecològica l'eix central de l'educació cooperativa

EDUQUEM EN LA

Fèlix Pardo

Docent.

Cooperador a la XES-Terrassa

El tema central que es va decidir per a la Diada Internacional de les cooperatives de l'any 2018, que se celebra cada 7 de juliol, fou el de «Consum i producció sostenible de béns i serveis», essent escollit com a eslògan oficial el de «Societats sostenibles a través de la cooperació». El motiu d'aquesta tria és ben comprensible perquè la sostenibilitat, juntament amb la resiliència, és a l'ADN de les cooperatives. Ara bé, el nombre d'accions que fan les cooperatives en la gestió i conservació del medi ambient, així com el seu abast, és l'òptim?

Si atenem les conclusions de l'Informe del mercat social 2016 elaborat per la Xarxa d'Economia Solidària de Catalunya (XES), i coordinat per Ruben Surinach, la situació és preocupant pel que fa a l'esfera ecològica de la sostenibilitat, ja que hi ha una «davallada de la qualitat i quantitat de respostes dels indicadors de medi ambient», i a més es constata una *bretxa* entre la presa de consciència mediambiental dels cooperativistes i les pràctiques de les seves cooperatives, sobretot pel que fa als consums i a les me-

sures d'estalvi i eficiència d'aquests. La recent creació de la Comissió d'Ecologia de la XES ha d'ajudar a corregir aquesta desviació del que hauria de ser la normal praxi cooperatista, evitant que se'n converteixi en una tendència contrària al setè principi cooperatiu en el qual s'afirma l'interès per la comunitat, un principi que es concreta en els valors del compromís amb les persones i amb el territori i la preservació del medi ambient.

Davant d'aquesta situació té sentit preguntar-se si els déficits mediambientals observats són la conseqüència d'una conjuntura econòmica de crisi i de dificultats en la viabilitat econòmica de les cooperatives que participen en l'esmentat informe, o bé si la raó de fons és perquè des del cooperativisme no es fa prou pel que fa a l'educació, formació i informació relativa a la sostenibilitat, deixant de desenvolupar un dels continguts que hauria de ser cabdal del cinquè dels seus principis. Pel que fa a la primera d'aquestes dues conjectures, és una evidència que hi ha cooperatives sostenibles i amb actuacions força rellevants en l'esfera mediam-

biental malgrat el context de crisi, l'existència d'entrebancs legals o la manca de suport de les administracions, com és el cas de Som Energia amb projectes com ara l'anomenat «Impuls Solar Vallès», o bé el cas de Sostre Cívic amb el projecte «Autoconsum compartit i sostenibilitat en projectes d'habitatge cooperatiu».

Pel que fa a la segona conjectura, penso que hi ha més indicis per a la seva plausibilitat. Es pot observar una certa confusió en l'aplicació del cinquè principi cooperatiu, ja que bona part de l'oferta educativa, formativa i informativa avui dia existent està més orientada a la creació de cooperatives com a fórmula socialment responsable per a l'emprenedoria i l'autoocupació, encara que sigui en condicions precàries, que no pas a la construcció del cooperativisme com a una praxi sostenible amb projectes autènticament innovadors en l'equitat social, la viabilitat econòmica i la sostenibilitat ecològica. D'aquesta manera, i pel que fa al tema aquí tractat, hem oblidat aquella manera de fer pedagogia de la cooperació amb «fets i no paraules», amb bones pràc-

tiques i exemples inspiradors sobre la base de la competència professional dels cooperativistes en cadascun dels àmbits de producció de béns i de serveis de les cooperatives.

I el que podem dir de qualsevol cooperativa, encara és més significatiu pel que fa a les cooperatives d'ensenyament o escoles cooperatives. El que aquí seria desitjable és trobar un lideratge en l'educació en la sostenibilitat a través de projectes que siguin de referència obligada per a totes les comunitats educatives. L'interès per obtenir certificacions de bones pràctiques en determinades intervencions didàctiques, així com per rebre la distinció d'escola verda, no hauria de ser més que una primera passa vers la sostenibilitat. Ara bé, la sostenibilitat no l'hauríem de pren-

dre com a una nova finalitat educativa, tal com es dedueix de l'expressió «educació per a la sostenibilitat», perquè la finalitat és el benestar individual i col·lectiu de les generacions presents i futures, la qual cosa suposa la conservació del medi ambient. Pel seu caràcter transversal en tota mena d'activitats humanes, la sostenibilitat cal pensar-la com a una mena de mediador de valors, ja que quan realitzem accions sostenibles s'actualitzen pràcticament tots els valors que trobem expressats en la Declaració Universal dels Drets Humans. De fet és tot just aquest el sentit de l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible adoptada per l'Assemblea General de l'ONU l'any 2015, la qual, convé recordar, té com a finalitat la pau i la justícia per tal de garantir el benestar de la població mundial, parant es-

pecial atenció a les persones més pobres i vulnerables, una finalitat l'assoliment de la qual es planteja mitjançant els 17 Objectius del Desenvolupament Sostenible (ODS) relatius a les esferes ecològica, social i econòmica.

Per tot plegat, quan el passat mes de novembre es va fer la 4a edició de Terrassa Cooperativa i vaig tenir l'oportunitat de fer alguna contribució al voltant de l'educació cooperativa, gràcies al suport del Node Educació d'EBC Terrassa, no vaig desaprovechar l'ocasió per postular una nova «educació en la sostenibilitat». No disposem aquí de prou espai per explicar el marc teòric de la proposta. Només puc apuntar que integra l'educació en valors amb l'educació en emocions i ambdues les relaciona amb la teoria de

SOSTENIBILITAT!

OBJECTIUS DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE

les necessitats de Max-Neef. En el taller pedagògic que vam realitzar calia presentar algunes bones pràctiques en la línia del nostre marc teòric. I entre les propostes que conec vaig decidir que m'acompanyessin els responsables de tres projectes singulars, realitzats el curs 2017-2018, tant pel que fa al seu plantejament com pel que fa a la seva incidència en les respectives comunitats educatives: «Make it visible», «Canvia el teu Món!» i «Teatre Conscient-Ulleres Màgiques». El que crida l'atenció és que cap d'ells pertanyi en sentit estricte a l'educació cooperativa.

«Make it visible» és una iniciativa de Marc Ballestar, inspirada en l'economia del bé comú de Christian Felber i en la tecnologia NFC de l'empresa Twenty Corner de Sabadell, com a concreció del projecte 9.2 adreçat a l'alumnat de 2n d'ESO que es fa a l'escola Vedruna Vall Terrassa. Marc, professor de Socials, juntament amb Olga Preixens, professora d'Anglès, i Esther Rodríguez, professora de Matemàtiques, van liderar el curs passat aquest projecte d'investigació transversal amb la metodologia d'aprenentatge basat en problemes (ABP) que consisteix a identificar les necessitats dels alumnes relacionades amb el seu consum, així com els valors ètics que comporten, i cercar l'acció més coherent establint els indicadors que fan possible incloure el criteri ètic en el consum mitjançant l'estudi de temes de traçabilitat i transparència empresarial. Aquest projecte s'ha culminat enguany amb una Iniciativa Legislativa Popular (ILP) de llei de l'etiquetatge i la traçabilitat dels béns de consum que promou el consum responsable.

«Canvia el teu món!» és una iniciativa de la Fundación Empieza por Educar (ExE) i consisteix en un projecte didàctic amb la metodologia d'Aprenentatge-Servei (ApS), desenvolupat a escoles de Madrid i Barcelona, que facilita a l'alumnat l'oportunitat de liderar un projecte de caràcter social, a través de la identificació de les seves necessitats a l'entorn, fent-los així participants dels ODS, i la satisfacció d'aquestes mitjançant les accions més adients i al seu abast. El curs passat, Elena Justo i Mireia Garriga, estudiants del Màster de Formació del Professorat (MFP) i participants del Programa ExE, van acompanyar tres projectes a l'Institut Eduard Fonserè de l'Hospitalet de Llobregat liderats per l'alumnat dels tres grups de 2n de l'ESO, un sobre la desigualtat de gènere, un altre sobre l'abas-

timent de material escolar per a les activitats de reforç escolar dels infants més desfavorits del seu barri i el tercer sobre el masclisme en alguns estils musicals i lletres de cançons actuals.

«Teatre Conscient-Ulleres Màgiques» és un programa que conté espectacles, jocs i tallers per donar a conèixer, d'una manera vivencial, la interdependència entre les persones i la natura, així com per prendre consciència de les necessitats fonamentals de les quals brollen les emocions i els valors que ens fan avançar vers el consum responsable i l'economia social i solidària, amb la fita del benestar de totes les persones. Aquest programa es pot realitzar tant per a escoles i instituts com per a famílies i grups d'adults, utilitzant metodologies com el *mindfulness* i el teatre-fòrum interactiu, així com posant en pràctica la nova cultura de la sostenibilitat exposada al llibre *Cómo cambiar las gafas para mirar el mundo* d'Ecologistes en Acció. El seu director i actor principal és en Llorenç Witty, si bé acostuma a treballar amb col·laboradors, i té com a objectiu crear una cooperativa d'artistes per potenciar els valors que promouen amb el seu treball.

Tots aquests projectes tenen en comú una mateixa motivació, més o menys explicitada, la de fer participants els alumnes en els Objectius de Desenvolupament Sostenible, i una mateixa finalitat, la de satisfer les necessitats fonamentals de totes les persones, començant per les dels

mateixos alumnes i identificant aquelles que són prioritàries per tal d'evitar augmentar les desigualtats i les injustícies. No hi ha dubte que el grau de participació dels alumnes implicats ha estat molt satisfactori i que de ben segur han interioritzat que les persones són la part més important del sistema social. Quan des del cooperativisme defensem que les persones han d'estar per damunt del capital i que la construcció d'un nou sistema social postcapitalista ha de tenir en el seu centre les persones, tenint cura de les seves necessitats, no diem res de diferent. Però la pregunta que ens hauriem de fer és per què des de l'educació cooperativa no es plantegen projectes tan significatius i rellevants com aquests en relació amb la sostenibilitat.

En la línia del que diu Laura Ciccirelli en un article publicat al Butlletí de RIPESS del desembre passat, sota el títol «Para RIPESS, la localización de los ODS por parte de la ESS es fundamental», cada escola cooperativa s'hauria d'ocupar com a mínim d'un dels ODS i des del seu àmbit local assolir-lo mitjançant la satisfacció de les necessitats implicades de la seva comunitat, i al mateix temps participar en una xarxa d'iniciatives semblants de totes les escoles cooperatives de Catalunya per tal de tenir un impacte global. D'aquesta manera es donaria compliment pedagògic al seu natural imperatiu cívic vers la sostenibilitat i l'educació cooperativa seria capdavantera en l'apropiació dels ODS.

D'esquerra a dreta, Olga Preixens, Fèlix Pardo, Elena Justo i Llorenç Witty

ARXIU

Viu l'embaràs a la teva manera

Cada gestació és única, cada dona i home que viu l'embaràs al seu cos o al cos de la seva parella, el viu de manera particular i especial. Cada una de nosaltres tenim les nostres il·lusions, dubtes, pors i expectatives. Encara que sempre n'hi ha de comunes, no podem generalitzar les vivències de les persones.

Després de l'embaràs, hi ha el part, i cada part és com cada mare, pare i criatura configuren. Aquesta configuració ve donada des de la fisiologia i amb la informació que es té, des dels missatges que es reben de la família i de la societat, des del caràcter individual, des de la tranquil·litat, des de la xarxa i des de l'acollida que ofereix l'entorn.

Embaràs, part i criança són moments de la vida prou importants com per posar-hi consciència.

És un dret de les persones rebre informació completa i, amb aquesta informació damunt la taula, triar. Durant l'embaràs tenim dret que ens expliquin proves i analítiques, i tenim dret d'expressar les nostres inquietuds al respecte. Tots els hospitals, si no hi ha complicacions, han d'assistir els parts tal com la dona demana, siguin quins siguin els seus protocols. D'això no n'estem informades, a vegades pensem que hem de seguir sempre les mateixes propostes. Una persona adulta és capaç d'entendre, valorar pros i contres, i decidir. Només cal una mica més de temps per explicar i reflexionar.

I així deixar la porta oberta perquè cadascú dugui a terme la seva pròpia elecció i la visqui a la seva manera.

Maria Ortí

COS cooperativa de salut
@COS_cooperativa

Assegurem compromís

Descobreix les assegurances ètiques i solidàries

Amb Arc Cooperativa pots fer un consum responsable tot impulsant el mercat social

www.arc.coop

Fem créixer el moviment cooperatiu i donem veu a les cooperatives de treball

Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya
Presenta a les seues, regístrenos a

Promú 15. 1r pis
08014 Barcelona
933 18 41 62
www.cooperativetrebll.coop

Facebook i Twitter
Cooperatives de Treball de Catalunya

150è aniversari de la Comunitat Minera Olesana

El 8 de desembre de 1868 un grup d'olesans va fundar la **Societat Minera Olesanesa**, en forma de societat privada civil, amb l'objectiu principal de disposar d'aigua potable a la vila.

Des dels seus inicis, la societat es va mantenir al marge de qualsevol lligam institucional, empresarial o polític, i amb total independència.

En l'etapa més recent, i ha fet 25 anys, la **Comunitat** ha viscut un canvi molt important amb la seva transformació en cooperativa de consumidors i usuaris. Avui, un segle i mig després, la Comunitat Minera

Olesana també coneguda com 'La cooperativa de l'aigua', és una societat no lucrativa, de caràcter social cooperatiu, que dedica la seva activitat a l'exploració integral del servei municipal d'abastament i distribució d'aigua potable al municipi d'Olesa de Montserrat. Es tracta d'un cas excepcional que una cooperativa de Catalunya tingui atorgada la concessió pública per abastir d'aigua a tot un municipi. A la majoria de localitats de més de 20.000 habitants de Catalunya, el servei de l'abastament es fa mitjançant empreses privades o mixtes.

Actualment la Comunitat Minera Olesana compta amb 10.274 socis, 11 treballadors i realitza 10.949

subministraments a la vila olesana.

Actes de celebració

Durant l'any del 150è aniversari, la CMO ha celebrat diversos actes destacats que van començar el mes de setembre amb la visita dels socis a l'ETAP coincidint amb el **Dia del Cooperativista**; el novembre, amb la **presentació del llibre dels 150 anys**, 'Recull històric de l'aigua d'Olesa. 150 anys de la fundació de la Societat Minera Olesanesa', de Jaume Mo-

rrera; i al desembre, amb la celebració de l'**acte institucional commemoratiu**, la **tradicional ballada de sardanes** i el **concert del 150è 'Una galàxia de músiques' a càrrec de l'Orquestra Simfònica del Vallès** que va omplir la Passió d'Olesa.

Exposició commemorativa

Del dia 1 al 31 de març, la Casa de Cultura d'Olesa de Montserrat acollirà l'**exposició commemorativa**, que recorrerà el segle i mig d'història de la cooperativa.

Quan decideixo escriure i comentar sobre el llibre **Para salvar el planeta salir del capitalismo**, visc encara la ressaca de l'acte al qual vaig assistir ahir, anava de «principis republicans». Una descripció i fonamentació sembla molt necessària si volem encetar aquesta via que tants catalans aspirem, la República.

He de confessar que em va ser aclaridor en certs aspectes conceptuals d'origen, però també se'm superposen i barregen a l'hora d'actualitzar-los avui i aquí. Idees, conceptes, necessitats que cal tenir clares per un moment històric constituent com el que vivim.

Anant al llibre, Hervé Kempf, l'autor, amb una gran habilitat, col·loca el receptor lector al tema en qüestió, des de la primera frase: la urgència de canviar i posar-nos unes piles noves. El planeta ho reclama. És indispensable que canviem d'actitud, ja no val mirar-nos-ho des de la distància, com si no anés amb nosaltres els canvis que com una espasa de Dàmocles penja damunt nostre.

Comença referint el seu pare nascut l'any 20 del segle passat, generació «arrassada». Descriu breument la història sagnant i de destrucció, dels efectes de la Primera Gran Guerra, període d'entreguerres, timbals per a una nova destrucció amb la Segona Guerra Mundial, pas als trenta gloriosos de creixement i benestar el món guanyador, ruptura per passar a una nova fase, d'una mundialització i instauració d'una desigualtat creixent, entreobrint amb tota la cruïlla la fragilitat humana, en un món embogit pel consum, i un planeta també fràgil i fragilitzat. Acabant amb un: urgeix

Sortir del capitalisme

Josep Busquets
@rocaguinarda

un canvi radical d'actitud la persona d'avui.

Podria quedar resumit, molt resumit, amb el paràgraf anterior. Podríem trobar-ho també amb altres textos i autors. Però, què té de singular Kempf en aquest llibre? Per mi, la capacitat de fer-t'ho viure. És d'una claredat com pocs autors. Et posa a l'abast de manera molt comprensible l'evolució d'una societat, la nostra, imbuïda i alienada d'esquena a una realitat; el planeta que ens acull. No s'enrotlla ni entra en disquisicions, va al gra. Els exemples i/o relats que descriu són assequibles. Gens pedant pels seus coneixements, que en té, Tampoc cau en el reduccionisme o l'exageració per produir-nos temences i pors innecessàries. És un llibre per despertar-nos la consciència, no per crear-nos angoixes. Estem davant d'un exemple de pedagogia.

Ens parla de la «rivalidad ostensiva», concepte descrit per Veblen, teoria que explica que en un univers desigual, competitiu i individualista, la carrera per la supremacia simbòlica mitjançant l'exhibició d'objectes, cada vegada més desmesurada, adquireix una vigència extrema. Ens parla del procés de deshumanització com una epidèmia mundial que està estretament relacionada a uns valors —que són contravalors— que passen per l'individualisme, el consum i la publicitat, tot obscè. Valors impulsats per un sistema, el capitalista, el qual ens hem de deslliurar; podem, sempre que ens despertem a temps!

Com fer-ho. Aquí està! No fa catastrofisme, ans el contrari estimula un despertar serè i conscient i confia en la persona que es posi a caminar tot formant-se per anar transformant. El darrer capítol, titulat «La cooperació o el despotisme», entra en el terreny de dir «volem viure en una societat que segueixi unes altres regles que no siguin les del capitalisme, que vulgui el bé comú més que la renda, la cooperació més que la competència, l'ecologia més que l'economia. En una

societat que col·loqui la prevenció de la destrucció de la biosfera com a objectiu de la política humana pel proper mig segle; que ho afirmi amb una reducció del consum material i que sense això no hi pot haver justícia social...» Ja tenim alternatives, diu, segueix amb tot un seguit de experiències, reals, que permet visualitzar-les i viure-les. Indueix accions amb propostes concretes. El desafiament, diu, «és marginar el principi de maximització del guany ubicant la lògica cooperativa en el centre del sistema econòmic, inscrit en la gestió política de sortida del capitalisme [...] fa falta una consciència comuna, solidaritats de lluita i relleus polítics».

Per acabar, diu Hervé «ya conocen la historia del borracho de noche bajo un farol. Un transeúnte llega: "¿Qué hace? — Yo, hips, busco las llaves de mi auto, se me cayeron allá. —¿Pero por qué las busca aquí? —Eh..., acá hay luz". Las eminencias intelectuales que nos dirigen siguen el mismo razonamiento descarriado del borracho nocturno. El problema de nuestra época es que estos borrachos tienen el poder».

Al final reprenc el primer paràgraf, si no, no s'entendria: principis republicans/ drets humans / responsabilitat personal i social / drets i deures / mundialització de l'economia / altres economies no capitalista / ecologia / planeta / recursos escassos/ medi ambient, etc. És d'una absoluta necessitat anar tenint els conceptes clars, el sentit esglaonat o en nivells diferents, de precisió d'aquests en l'espai i el temps. Això com una tasca a fer i que requereix d'un exercici de formació i praxis permanent. Quina feina tan engrescadora!

Llibre més que recomanable, m'atreveixo a dir, llibre de lectura obligada.

KEMPF, Hervé.
Para salvar el planeta. Salir del capitalismo.
Capital Intelectual, 2010.
ISBN: 9789876142465
176 pàg.

EXPOSICIÓ

Fins al 17 de febrer de 2019

Al Museu d'Història de Catalunya
mhcat.cat
#CatalunyaCooperativa

Dimarts a dissabte de 10 a 19h
Dimecres de 10 a 20h
Diumenge i festius de 10 a 14.30h

Catalunya,

TERRA COOPERATIVA

Amb la col·laboració de

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Museu d'Història
de Catalunya

Fundació
ROCA GALES